

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956
ФЕВРАЛЬ
25
СУББОТА
№ 42 (3495)

Өртөз 20 коп.

Ам, күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү дээш, ССРЭ-
нин кол экономиктиг сорулгазын шийтирлээр дээш
бистин нийтилевистин демиселинин байдалда-
рында, марксизмнин теориязынын экономиктиг та-
лазы, тодаргай экономиканын айтырыглары бирги
одуругже илереп үнүп турар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XX СЪЕЗДИЗИ

СЭКП Төп Комитединиң отчет илеткелинин талазы-биле Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын XX съездизиниң ДОКТААЛЫ

(1956 чылдын февраль 20-де чангыс үн-биле хүлээп алган).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын Төп Комитединиң
ажылынын дугайында СЭКП ТН-ның Бирги Секретары эш
Н. С. Хрущевтуң отчет илеткелин дыңнап база чугаалажып көргөш,
Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын XX съездизиниң док-
таадыры болза:

СЭКП Төп Комитединиң политиктиг шугумун болгаш практик-
тиг ажил-чорудулгазын бүрүн, долuzu-биле чүүлдүг деп көөр.

XX съезд СЭКП ТН-ның отчет илеткелинин талазы-биле Ком-
мунистиг партиянын XX съездизиниң Резолюциязынын делгеренгей
төлөвилелин белеткээр талазы-биле Комиссиянын дараазында сос-
тавтыг кылдыр тургузар деп шийтирнп хүлээп алган:

ХРУЩЕВ Н. С. (даргазы).

АРИСТОВ А. Б.

БАБАЕВ С.

БЕЛЯЕВ Н. И.

БОЙЦОВ И. П.

БРЕЖНЕВ Л. И.

БУЛГАНИН Н. А.

ВОРОШИЛОВ К. Е.

ГАФУРОВ Б.

ДАНИЯЛОВ А. Д.

ДЕНИСОВ Г. А.

ДОРНИН П. И.

ЖЕГАЛИН И. К.

ЖУКОВ Г. К.

ИГНАТОВ Н. Г.

ИГНАТЬЕВ С. Д.

КАГАНОВИЧ Л. М.

КАЛНБЕРЗИН Я. Э.

КАЛЬЧЕНКО Н. Т.

КАПИТОНОВ И. В.

КИРИЛЕНКО А. П.

КИРИЧЕНКО А. И.

КИСЕЛЕВ Н. В.

КОЗЛОВ Ф. Р.

КЭБИН И. Г.

КУУСИЕН О. В.

ЛАРИОНОВ А. Н.

МАЛЕНКОВ Г. М.

МЖАВАНДЗЕ В. П.

МИКОЯН А. И.

МИХАЙЛОВ Н. А.

МОЛОТОВ В. М.

МУРАТОВ З. И.

МУСТАФАЕВ И. Д.

МУХИТДИНОВ Н. А.

ОРГАНОВ Н. Н.

ПАТОЛИЧЕВ Н. С.

ПЕРВУХИН М. Г.

ПОНОМАРЕНКО П. К.

ПОСПЕЛОВ П. Н.

ПЫСИН К. Г.

РАЗЗАКОВ И. Р.

САБУРОВ М. З.

СЕРДЮК З. Т.

СНЕЧКУС А. Ю.

СТРУЕВ А. И.

СУСЛОВ В. М. (Краснодар)

СУСЛОВ М. А.

ТИТОВ Ф. Е.

ТОВМАСЯН С. А.

ФУРЦЕВА Е. А.

ШВЕРНИК Н. М.

ШЕЛЕПИН А. Н.

ШЕПИЛОВ Д. Т.

ШКОЛЬНИКОВ А. М.

СЪЕЗДИНИҢ ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Февраль 20-ниң эртенги хуралы

Февраль 20-ниң эртенги хуралы М. А.
Ясновтуң даргалааны-биле ажыттыган.
Съезд СЭКП Төп Комитединиң болгаш
СЭКП-ниң Төп Ревизия Комиссиязынын
отчет илеткедери чугаалажырын үр-
гүзүлгөн.

Бир дугаарында эш И. Д. Мустафаев
(Азербайджанның парторганизациязы)
саваа берген. Отчеттуг үенин тургузунда
Төп Комитет бистин Төзөн чуртувустун
экономиктиг болгаш культуруг узам
нчайгы хөгжүдүзүниң амдыралчы чүгү-
ла айтырыгларын дийин-биле илп үн-
дүргөн болгаш чогаалчы бу-биле шийт-
тирген, деп ол чугаалаан. Партия болгаш
Совет чазак бешки беш чыл планынын че-
лишкенин боттандырып халдырган. Совет
Эвилели делегейниң эң узуг индустри-
алдыг түрүлгөсүнүн бирөөн апарган.
Партия болгаш чазак көзө ажил-агыйны
шиитпиринг көдүрүр талазы-биле узуг
хемчеглерин боттандырып турар. Совет
Эвилелиниң болгаш бүгү социалистиг ла-
гериниң бүгү делегей байдалы дыкка бы-
жыккан.

Оң соонда эш Мустафаев партиянын
лекичи национал политиказынын база
Совет Эвилелиниң шаанда хожаап кал-
ган чоразан еске улустарына узуг өрүс
улустуң дуулаамчынын дугайын чугаа-
лаан. Ол дуулаамчынын ачызында ол улус-
тар болуң экономика болгаш культу-
ра хөгжүдүзүниң узуг челишкенин чеди-
п алган. Чижээ, Азербайджанда үлгүтүр
1913 чылдазы-биле деңизерге барык-ла
12 катап өскөн. Революцияга чедир анаа
чонун 90 кире хуузу үжүк-бижик чок
чоразан болза, ам бүгү-нииниң чеди чыл
өөрөдигезин боттандырган болгаш бүгү-
нииниң ыяалы оң чыл өөрөдигезинче
шигиринге байдалар тургустуну турар.

Азербайджанның нефть үлгүтүрүгүн
дугайын оратор база чугаалаан.
Дараазында Индонезиянын Коммунистиг
партиязындан эш Д. Н. Айдит байыр че-
дирп чүве чугаалаан, ону чымганнар
байырдыг чымы-биле уткан.

Совет Эвилели биле Индонезиянын ара-
зы дыкка ыраа, база бистин чурттарымыз-
тын улустары боттарынын чачымдары-
нын талазы-биле бот-боттарындан ыгал-
дыг деп эш Айдит чугаалаан. Инчалза-даа
сорулгаларынын нийтизи болгаш тайбын
база кижин төрөткөтүниң хосталгазы дээш
вазы демисел Индонезиянын болгаш Со-
вет Эвилелиниң улустарын чоокшулаш-
тырган. Индонезиянын Коммунистиг пар-
тиязынын ТН-зы индонез ажилчылардан,
тараачындардан, интеллигенциядан
болгаш аныктардан, оларнын өмүзгө-
дөн СЭКП-ниң XX съездизинге болгаш Со-
вет Эвилелиниң улустарына байыр че-
дирин дамчыдарын дилгиз муң-муң ча-
гааларын алган. Бо болза, Совет Эвилели-
ниң Коммунистиг партиязынын болгаш
улустун демиселиниң сорулгаларын ин-
донези ажилчы чоннарын улам эң акл
билип турарын херчелеп турар кончук
чугаа фактызы-ыр. Партиянын XX съез-
динге СЭКП ТН-ның отчет илеткели-
биле база ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн
хөгжүдүзүниң алдыгы беш чыл планынын
талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизиниң
Директивалары-биле таныжымкан совет
Эвилелиниң Коммунистиг партиязы-
нын болгаш улустарынын демиселиниң
сорулгаларын индонез улустун билип
алырунга улам-ла дуулаар.

Ам үдө бистин чуртувустун долу ха-
маарышпас чорум ам-даа чок болуп турар
деп эш Айдит үргүзүлгөн. Индонезияга
Голландиянын болгаш еске-даа чурттар-
нын империалистери үргүзүп элптыг ка-
лып болгаш кыжанын турар. Индонези
улус болуң эң ак оолдарынын амы-ты-
ны-биле чеди алганы болуң хама-
рышпас чорум камтааларынын болгаш
быжыгларынын орун соксаа чокка
дипел турар.

Эгелекчелириниң бирөөн Индонезия
болган Азия болгаш Африка чурттары-
нын Бангунт конференциязынын дугайын
эш Айдит чугаалаан. Делегейни тайбын
га ынакшылдыг бүгү улустарынын, бирги
өзөгөдө, Совет Эвилелиниң улустары-
нын болгаш чазанын ол конференциянын
чүгүлдүг кылдыр көрүп, илп-биле деткэ-
ни болза, хамаарышпас чорук болгаш тай-
бын дээш демисел бүгү чурттарын бол-
гаш дийтериң хара тууду турар тиле-
гелгил узуг демисел болуп деп чүгөтө
индонези улустун илегелин быжыгалаан.

Моолдун Араттың-революстуг партиязы-
нын болгаш Моол Арат Республиказынын
ажылы чоннарын мурундан эш
Ю. Цеденбал байыр чедирген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партия-
зынын бүгү ажил-чорудулгазы улустуң
эре-ажыктарында, демократия болгаш
социализм дээш демиселин херээнге кы-
зыгаар чок бараан болурун чайынан-
чак үлгөргө-чизге, марксизм-ленинчи те-
ориянын амдыралга боттандырылынын,
төгүлдүг чак дуржулганын үндөмөсүн
ону чогаалчы бу-биле хөгжүдүзүниң
болгаш байдарынын үлгөргө-чизге болуп
деп ол чугаалаан. Коммунизмниң дээш ча-
зымыч—СССР-ниң бурунгаар шийткө-
сүнн кайгамчык узуг чак перспек-
тиваларын ажыдып турар партиянын амы

съездин болза, чүгө маадырлыг совет
улуска эвес, харын дешигелгил бүгү ки-
жи төрөткөтө кончук узуг төгүлдүг бо-
лушкун болур.

Ленинчи өруктап чорбушаан, бистин
улустуус Моолдун Араттың-революстуг
партиязынын улуртулганы-биле. Совет
күрүлгөн чазгай дуулаамчынын ачы-
зында нийтинги амдыралыга үндөм
чаартылгаларын боттандырган болгаш
Моолдун ажил-агый база культу-
ра талазы-биле хожаадамчынын ажил өртө-
ринге узуг челишкенин чеди алган. Ам
Моол Арат Республика амы үенин үлгү-
түрүлдү болгаш транспорттуг, болуңун
национал ажилчин аныгы болгаш
улус-демократтыг тургузунуң негеделе-
ринге өзүл үлгө болуңун күш-ажылчы
интеллигенциялыг.

Дешмилгелгил төрөткөтөниң аван-
гарда чоруп орак бистин чайгылы
чок өнүгүсү — совет улус-биле байырла
болгаш кады ажалдажыга моол улустун
аас-бежин болгаш чечектелишкенин бо-
лур дээрин Моол Арат Республиказынын
ажылы чоннары болуңун хууда дуржу-
галарында эки билер.

Моолдун Араттың-революстуг партиязы
МАР-ның ажылы чоннарын марксизм-
ленинниң элүм чок идеяларынын
бузулга, Совет Эвилелиниң, Кыдат улус
Республиказынын болгаш улус демократия-
зынын чурттарынын улустары-биле акы-
дуума бузулбас байыралын бузулга,
тайбын, демократия болгаш социализм
дээш демиселге ажилчы чоннарын бүгү
делегей эң-сеткил каттыжымканынын
бузулга мога-шылг чокка кижизил
турар болгаш моон соңгаар-даа кижиз-
лер.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партия-
зынын XX съездин биске дуржулганын
практиктиг узуг школазы болуп деп эш
Цеденбал болуңун чугаалымын төнүзү-
де чугаалаан. Хей-агт кийриктик үлгери
болгаш чижээ дээш, артема дээш СЭКП-
ниң XX съездизинге чуреттин ханымын-
дан улуу-биле четиргезе.

Оң соонда эш Н. Е. Ворошилов

чүве чугаалаан.

Эш З. И. Муратов (Татариянын парт-
организациязы) партиянын организаци-
он болгаш улуртукчу ролюн улам ыңай бе-
дир, оң хураалениниң чактыс-эвчи
болгаш сырый каттыжымканынын быжык-
лаар талазы-биле Төп Комитеттиң кылга-
ны узуг ажалдарынын дугайын чугаалаан.
Даштымк политикаын, партия болгаш
ажыл-агый тургузушкунуң үндөм
айтырыгларын чугаалашкан СЭКП ТН-нын
үргүзүч чымдырып келген Пленумнары
биске өөрөдигезин, кижизилгенин,
дадыжымканын школазы болган. От-
четтуг үе болза, бүгү партиянын өздө-
челин болгаш быжыжымканынын, оон
организациыг, тактиктиг болгаш идеол-
огү үндөмнениниң байымшынынын
үзү болгаш дээрин бистер долу үндөм
ниң чугаалаан болуп деп оратор ме-
дөзөн.

Эш Муратов болуңун саналыга кол
кичээргейниң нефть үлгүтүрүгүн хөгжү-
ринге утандырган. Чаз беш чылда чур-
га нефть тымыжынын немей өздөмөни
барык-ла чартык кезин Татария бээр
ужурут.

Оң соонда эш Муратов республиканың
көдө ажил-агый хөгжүдүзүниң дугайын,
татар улустун культуразынын өздөмө-
ни дугайын чугаалаан.

Эш А. Д. Данилов (Дагестанның парт-
организациязы) болуңун саналыга ал-
дыгы беш чыл планынын талазы-биле
партиянын XX съездизиниң Директивалы-
нын төлөвилелин ажилчыларнын,
колхозчуларын, совет интеллигенциянын
чактыс эң-сеткилдиг чүгүлдүг деп көрүп
турарын медөткөзөн.

Партиянын шийтирлерин боттандыр-
гышаан, Дагестанның ажилчыларын, кол-
хозчуларын болгаш интеллигенцияны рес-
публиканың экономиказынын болгаш
культуразынын улам ыңайгы хөгжүдө-
ни хандырганын деп эш Данилов оон
ыңай чугаалаан. Сөөлү үенин дургузу-
да көдө ажил-агый ажил херектин бай-
далы өккөзө, партия организациалары-
нын улуртулганы улам тодаргай апарган,
ажылы чоннарын политиктиг болгаш
бүдүрүлгенин илгепкел өскөн. 1954 чылга
демейээр, 1955 чылда республиканын
колхозтарыга тараанын нийти чымдазы
39 хуу, ногааларынын 31 хуу бедик бол-
ган. Нийтинги мал ажилын хөгжүдү-
риниң планы ажык күстөнгөн, сүт саа-
лазы болгаш дүк кырдылазы көвүдөп.
Ам колхозчулар күш-хүннеринге өрткөн
чымдарга болаарга дыкка хей продуктула-
ры алган.

Республиканың улус ажил-агыйнын
чугула алдыры болза, кат-чимис ажилы бо-
лур. 1960 чылдын төнүзүгө чедир
виноград чымдазын барык-ла 5 катап
болгаш кат-чимистерин 2,6 катап көмү-
дөп турган, салтар болгаш виногра-
днык шөүл ийи ажык катап улгаты-
ларын айткан.

Сад техниказын, чепсек-херекселдерин
бүдүрүп дугайында сакым салбайн турар.
Көдө ажил-агыйнын хоралакчыларына
ууру демиселгил хемчеглерин дугайы-

да өвөөш кичээргей салып турар РСФСР-
ниң Көдө ажил-агый министрствозун эш
Данилов шүтүчүлгөн.

СЭКП ТН-ның Россия Федерациязынын
талазы-биле бирөөн тургузар дугайында
эш Хрущевтуң отчет илеткелинге чуга-
лаан саналын оратор деткип, ыңгыг бир-
өөнү тургузары Федерациянын автоном-
нуг республикаларынын, крайларынын
болгаш областтарынын курлавыларын
болгаш бар аргаларын дүргөн болгаш эң
эки таарыштыр ажылдарына дуулаан
турар деп медөзөгөн.

Эш М. А. Шолохов (Каменискиниң парт-
организациязы) болуңун саналын совет
литератураның айтырыгларына холбаш-
тырган. Эш Сурков съездиге болуңун
саналыга бистин литературалары-
нын челишкенин дугайын чуга-
лаамышаан, ол байдалды парлар үндү-
рүп турар номнарын өзүп турар сана-
ры-биле көргөскөниниң дугайын эш Шо-
лохов саткындарган. Ындыг болза-даа ли-
тератураның деңгелин номнарын сана-
ры-биле хемчээвесе-ле болгай деп оратор
медөзөгөн.

Бистин литературасы болуңун бүгү
турун келген үезиниң дургузунда долу
үндөп, өвөөш эвес чогаалдарын тургу-
зан болгаш дүрүм бугаар делегейниң мур-
накчы литературазы болу берген дээр ду-
гайында чугаа турбас деп эш Шолохов
чугаалаан.

Хей-хей чогаалчыларын амыралаан
хоорулдарынын түнелинде бисте эки чаз
номнар өвөөш тыттып турар деп оратор
медөзөгөн. Наймалдагы хей-хей чогаал-
чылары хаалаа үш булуңда: Москва—
Чайлаг—курортта амырап турарлар.

Ленинградта, Киевте, Минскте болгаш
еке-даа узуг хоораларда база ыңгыг
байдал бар. Мычтанган, бир эвес байдалы
эксперттес болза, чоокку келер үдө эки
номнары манаары берге деп эш Шолохов
медөзөгөн. Чогаалчылар боттарынын ма-
дыраларын холхозтарынын, МТС-териниң,
ажылы чоннарынын шийтигине чогаалды
тыпкан турары чугула. Эш Шолохов оон
ыңай ССРЭ-ниң чогаалчылар эвилелиниң
ажыл-чорудулгазын шүтүчүлгөн, оон сөз-
ү-биле алмрга, таланттыг хей-хей чо-
гаалчылар чогаалчы ажил кылымынын
оруңга хооюн хураалашкынар кылы-
ры-биле өйлөшүп турар. Чогаал ажалда-
чылары хооюн хураалашкынарлар
алдырар херек. Номчукчулар олардан чу-
гааларын эвес, а номнарын манап турар-
ла болгай.

Эш Шолохов болуңун чугаалыга узуг
кичээргейни анык чогаалчылар-биле
ажылы экижидеринге утандырган.

Эш И. Н. Жегалин (Сталинградтын
парторганизациязы) өс берген. Партияны
болгаш Совет күрүлгенин улуртурунга ленин-
чи политикаын быжыг болгаш чайгыш
чок чорудуп турары дээш СЭКП-ниң Төп
Комитединиң Сталинградтын коммунисти-
ниң чуреттиг ханымындан өөрүп четирге-
нин илергейлеп турар деп ол чугаалаан.

Эш Жегалин бешки беш чыл планын
күстөдиринге сталинградчыларын күш-
ажылы кыржигезиниң дугайын чугаа-
лаан. 1950 чыл-биле деңизерге 1955
чылда үлгүтүрүп нийти продукциязы-
нын хемчээл 83 хуу көвүдөп. Сөөлү
ийи чымдыг дургузуна көдө ажил-
агыйнын бүгү культуларанын тары-
га шөдери 843 муң тектар көвүдөп.

Продукция бүдүрерин көвүдөргө,
күш-ажылды бүдүрүкчүлүг бедирине-
ге, үлгүтүр бүдүрүлгелерге ам-даа бар
чептерстерин утуктарына арганы бээр
областын улус ажил-агыйн улам ыңай
хөгжүдүзүниң курлавыларына оратор
болуңун саналынын элөөн кезин хол-
баштырган. Трактор дилерлерин чаз
аюлуңун туудушкуну чоокку чымдар-
да өдө көрүңүң эрежок чугуламын ду-
гайында, Сталинградтын трактор завоу-
тун болгаш демир орук бедиринин эл-
чартыгынын дугайында, Волга-Дон-
нун В. И. Ленин аттыг каналын чүзө
сөөртүлгенине ажилдарын экижидер ду-
гайында айтырыгын ол чугаалаан.

Академик И. В. Курчатов болуңун са-
налын атомнуг энергиянын тайбын сорул-
галарга ажалгаар талазы-биле совет эр-
теденнерин ажалдарына холбаштыр-
ган. Атомнуг энергияны күстө-биле
2—2,5 миллион киловатт энергияны
алыр деп съездизиниң Директиваларынын
төлөвиленинде бижитинген соругтары бо
беш чылда канчаар шийтирлээриниң
дугайын ол чугаалаан. Бо беш чылда
кайсы-даа 50-ден 200 муң киловатт
күчүлдү атомнуг реакторларын 10 че-
дир хемчеглерин тузар деп айткан. То-
рий ажалгаар күчүлдү реакторну тут-
кан турар.

Атомнуг реакторларын талазы-биле
ажылы социализм лагерин еске-даа
чурттарынын эртеденнери болгаш ин-
женерлер-биле кады чорутуп турар,
олар Совет Эвилелиниң киржигези-биле
боттарыга эртем сорулгаларына атомнуг
реакторларын тургузар болгаш атомнуг
электростанцияларын тударын айттып ту-
рарлар. Социалистиг лагериниң чуртта-
(Төңүзү 2-ги арында).

СЭКП-ниң Төп Ревизия Комиссиязынын отчедунуң талазы-биле СЭКП-ниң XX Съездизиниң доктаалы

(1956 чылдын февраль 20-де чангыс үн-биле хүлээп алган)

СЭКП-ниң Төп Ревизия Комиссиязынын отчедун бадылаар.

Патриотчу көдүрлүүшкүн

АЖЫЛЧЫНАРНЫҢ ҮНҮ

Партиянын XX съездизинге алдар бол-
дурган митингизинге Кызылдын дааранын-
га комбинатынын ажилчы, албан-хаак-
чылары өөрүшүлүү-биле чыгып келген-
ер. Съездиниң ажылынын дугайын парт-
организация секретары эш Серебрянская
анаа чугаалаан.

Оң соонда платё даараар цехте ажил-
дап турар эш Рясик өс алган. Совет хе-
рөз жериниң дугайында Коммунистиг
партиянын узуг сагыш салымшынын ол
болуңун чугаалыга ыңгаал медөзөгөн.

— Ажил шакын кынар, сааттанган-
нын болгаш төрөнииниң талазы-биле шө-<

